

АЗ ИЗБИРАМ ПРОСВЕТА!

РАЗРАБОТЕНИ СПЕЦИАЛНО
ОТ АВТОРИТЕ НА БЪДЕЩИТЕ
УЧЕБНИЦИ ЗА 7. КЛАС

РАБОТНИ МАТЕРИАЛИ ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА 7. КЛАС

Стела Дерменджиева
Петър Стоянов
Надежда Николова
Петя Събева
Цветелина Пейкова

ВАЖНО ЗА РОДИТЕЛИТЕ: Електронните учебници на „Просвета“ може да разгледате и закупите на www.e-uchebnik.bg.

ЕВРОПА

1 Географско положение, граници, големина на Европа. Бряг и брегова линия

1. Географско положение, граници и големина

Европа е разположена *изцяло в Северното полукуълбо*. Географските координати 71° с.г.ш. на крайната северна точка – нос Норкин на Скандинавския полуостров, и 35° с.г.ш. на крайната южна точка – нос Мароки на Пиренейския полуостров, определят по-близкото местоположение на континента до Северния полюс, отколкото до Екватора. В максималната си ширина Европа е разположена в умерените географски ширини и е единственият сред населените континенти, чиято територия лежи изцяло извън областта на тропиците. *Пресича се от Северната полярна окръжност* и най-северните континентални и островни части са разположени на север от нея.

Гринуичкият меридиан пресича западната част на континента, поради което крайната западна точка – нос Рока на Пиренейския п-в (1), е с координати 9° з.г.д., докато крайната източна точка – залив Байдарацка губа, отстои на 67° и.г.д. от него.

Европа е *оградена от водите на два океана* и съставните им морета. На север и северозапад границата е със Северния ледовит океан. Атлантическият океан, който очертава контурите на Европа от запад, е най-краткото разстояние до Северна и Южна Америка. На юг и югоизток Средиземно море разделя Европа от Африка и западните части на Азия. Европа и Африка са най-близо при Гибралтарския проток.

За разлика от другите граници *източната граница на континента е сухоземна*. Тя започва от залива Байдарацка губа в Северния ледовит океан, преминава по източното подножие на планината Урал, продължава по долината на р. Емба и северозападното крайбрежие на Каспийско море, следи южното подножие на Кавказ и през Черно море, протока Босфор (2), Мраморно море и протока Дарданели стига до Егейско море.

Площта на Европа в очертаните граници, заедно с прилежащите ѝ острови и островни групи, е *около 10,2 млн. кв. км* (около 7% от земната суша). Европа заема шесто място по големина сред континентите. Територията ѝ е сравнима с тази на страни като Канада, Китай или САЩ.

2. Бряг и брегова линия

Бреговете на Европа са *най-силно разчленените*. На всеки 260 кв. км от повърхността на континента се пада 1 км брегова линия. Общата дължина на бреговата линия е 37 600 км, от които най-голям дял заемат бреговете на Атлантическия океан.

Друг важен показател, спрямо който се определя разчленеността на бреговата линия, е отдалечеността на вътрешните части на континента от крайбрежията. Максималното разстояние на Средна Европа до морския бряг е 620 км, а на Източна Европа – 1580 км.

Фиг. 1. Нос Рока – най-западната точка на Европа

Фиг. 2. Протока Босфор свързва Черно и Мраморно море.

Бреговата линия на **Северния ледовит океан** и свързаните с него крайбрежни морета определя принадлежността на о. Исландия, Фарьорските и Шетлъндските острови към Европа. Най-близо разположен до Северния полюс е архипелагът Франц-Йосифова земя, а от континенталната част – Скандинавският полуостров (800 хил. кв. км), най-големият сред европейските полуострови. На изток от него се разполага Колският полуостров. Моретата Бяло, Баренцово и Норвежко ограждат бреговете на север. Скандинавското крайбрежие е скалисто, с множество тесни и силно врязани заливи фиорди, образувани от дейността на ледниците (3).

Фиг. 3. Фиорд по западното крайбрежие на Скандинавския полуостров

Бреговата линия с **Атлантическия океан** оказва най-силно влияние върху развитието на Европейския континент от древността до наши дни. Оформили са се удобни заливи и дълбоки естуари, достъпни за големи кораби. Затоплящият ефект на Северноатлантическото течение (Гълфстрийм) силно влияе върху климата, земеделието, туризма и други стопански дейности.

В Атлантическия океан е най-големият европейски архипелаг – Британските острови. От тях най-обширен е о. Великобритания, който е разделен от континенталната част чрез протоците Ла Манш (4) и Па дьо Кале. Втори по големина е о. Ирландия. На изток от архипелага е разположено Северно море. То е свързано чрез тесни протоци с плиткото и осеяно с множество малки скалисти острови Балтийско море (5). Част от него са дълбоко врязаните в сушата заливи – Ботнически и Фински.

Фиг. 4. Изглед към протока Ла Манш

Фиг. 5. Бреговете на Балтийско море

На западното крайбрежие на континента е разположен най-големият и широко отворен към Атлантическия океан залив – Бискайският.

В междуконтиненталното **Средиземно море** се вдават три големи полуострова – Пиренейски, Апенински и Балкански. Пиренейският полуостров (584 хил. кв. км) е вторият по големина полуостров на Европа. По крайбрежието му има множество удобни заливи. Близко до него са разположени Балеарските острови, а по-на изток – островите Корсика и Сардиния.

Апенинският полуостров е разположен почти по средата на Средиземно море в посока север-юг. Граничи с Адриатическо, Йонийско, Лигурско и Тиренско море. На юг от него е о. Сицилия – най-големият сред средиземноморските острови. В близост е о. Малта.

Най-разчленена сред южните полуострови е бреговата линия на Балканския полуостров. Големи острови и островни групи са Северни и Южни Споради, Цикладски острови, Крит и др. Черно и Мраморно море ограничават Балканския полуостров от изток.

Средиземноморието е център на възникване и развитие на европейската цивилизация и е с водещо значение до епохата на Великите географски открития.

Въпроси и задачи

1. Сравнете географското положение на Европа с това на останалите континенти в Северното полукълбо. Кои прилики и разлики откривате?
2. Изберете една от крайбрежните форми и я опишете по белезите: вид, местоположение, отличителни характеристики, оценка на значението ѝ за стопанската дейност.
3. Потърсете в интернет и съставете серия от снимки в поредността: о. Исландия, Бискайски залив, о. Корсика, Апенински п-в, Баренцово море, проток Ла Манш, о. Крит, Пиренейски п-в, Ботнически залив, Скандинавски п-в. Кое правило за очертаване на крайбрежията на континент е нарушено? Как бихте препоръчили снимките?

2 Релеф и полезни изкопаеми на Европа

1. Формиране на релефа на Европа

Съвременният релеф на Европа произхожда от древния северен континент **Лавразия**. **Евроазиатската плоча** обхваща североизточните и източните територии на континента, които са изградени от най-старите скали. Земната кора там е стабилна, липсват вулкани и земетресенията са рядко явление. Поради продължителното действие на външните релефообразуващи процеси по тези места земната повърхност в тях е заравнена.

По-късно вследствие на сблъсъка на литосферни плочи се издигат и нагъват **най-старите планини** в Европа – Скандинавските планини и Урал. Сега те са със заоблени била, стабилни зони – без вулканизъм и земетресения.

Преди около 200 млн. години в южните райони на континента се образуват **най-младите планини** (Пиренеи, Алпи, Кавказ и др.). Те са част от Алпо-Хималайската планинска верига, формирала се при продължителния сблъсък на Евроазиатската с Африканската плоча.

Тук земната кора е нестабилна, на места има действащи вулкани, стават земетресения. Поради младата си възраст тези планини са високи, с остри върхове и стръмни склонове.

Преди около 2 млн. години климатът на Земята рязко застудява. Настъпва **ледников перуод**. Обширни континентални ледници покриват северната половина на Европа. Те загладяват и удълбават скалите, а разрушения материал натрупват в хълмове (морени). Част от този фин материал се отвява на юг, в Източноевропейската равнина, Среднодунавската низина и Долнодунавската низина, наслажда се и образува **скалата льос**. По същото време от най-високите планини (Кавказ, Алпи, Пиренеи, Рила, Пирин и др.) се спускат ледници, които създават циркуси и ледникови долини (1).

Формирането на релефа в Европа продължава и днес. Доказателство за това са бавните издигания и потъвания на сушата, активната вулканична и земетръсна дейност.

2. Главни черти на съвременния релеф

Европа е **най-ниският континент** на Земята. Нейната средна надморска височина е 300 м. Около 75% от територията ѝ е заета от равнини (Източноевропейска, Средноевропейска) и низини (Среднодунавска, Долнодунавска).

Европа има **разнообразен релеф**. На територията ѝ се срещат всички видове земни форми – равнини, низини, хълмове, планини, плата, котловини, долини и депресии.

За малките си размери Европа има твърде **големи контрасти в релефа**. В източната ѝ част в съседство са разположени най-високият връх – Елбрус (5642 м) и най-дълбоката депресия – Прикаспийската низина (–28 м).

3. Подялба на континента

Според особеностите на релефа Европа се поделя на пет части – Северна, Западна, Средна, Източна и Южна.

Северна Европа обхваща Скандинавския полуостров, Финландската равнина и о. Исландия. Големи площи от територията ѝ заемат **Скандинавските планини**. Те са със заоблени била, от които се спускат ледници. Западните склонове на планината са прорязани от фиорди. **Финландската равнина** е заета от моренни хълмове и хиляди ледникови езера. **Остров Исландия** е планински, с действащи вулкани, гейзери и ледници (2).

Фиг. 1. Циркусите са едри креслообразни форми, оградени от три страни с високи планински върхове и четвърта страна, от която се спуска ледникът и оформял коритовидната ледникова долина.

Фиг. 2. Изглед от о. Исландия

Западна Европа включва Британските острови и Атлантическото крайбрежие. Преобладават низинният и хълмистият релеф. Най-високо се издига Централният масив, в който се извисяват угаснали вулкански конуси.

Средна Европа е с равнинен и планински релеф. В северната ѝ част е разположена *Средноевропейската равнина*, чието крайбрежие е под морското равнище. Тук хората са отвоювали земи от морето, като са изградили защитни диги срещу прииждащата вода. Тези територии се наричат *полдери* (3). На юг от равнината са *Средноевропейските планини* (Шварцвалд, Сугети и др.).

Най-високо в Средна Европа се издигат *Алпите*. Те са втората по височина планина в Европа – връх Монблан, 4807 м. По билата ѝ се открояват остри пирамидални върхове, склоновете ѝ са стръмни. Планинските ледници са образували циркуси и ледникови долини. Този тип релеф се нарича алпийски.

В Средна Европа е разположена младата по възраст планина *Карпати*, както и *Среднодунавската* и *Долнодунавската низина*.

Източна Европа включва Източноевропейската (Руската) равнина, Прикаспийската низина и планините Урал и Кавказ.

Източноевропейската равнина е най-обширната в Европа (4). На места релефът ѝ е хълмист (472 м). Южната ѝ част е покрита с лъос, върху който са образувани плодородните черноземни почви. Най-на юг е разположената в депресия *Прикаспийска низина*.

Планината *Урал* е меридионално разположена, дълга около 2500 км. Тя е средно висока (1894 м), със заоблени била, които на север са покрити с ледници.

Веригата на *Кавказ* се простира на 1900 км, между Черно и Каспийско море. Най-високият ѝ връх Елбрус (5642 м) е отдавна угаснал вулкан (5). От високите ѝ била се спускат ледници.

Южна Европа обхваща трите полуострова – Пиренейски, Апенински и Балкански. Крайбрежията им са заети от низини, но преобладава планинският релеф – *Пиренеи*, *Апенини*, *Рила*, *Пирин* и др. На о. Сицилия се издига най-високият действащ вулкан в Европа – *Етна* (6). Често явление са земетресенията (Скопие – 1963 г., Перник – 2012 г., Централна Италия – 2016 г.).

4. Полезни изкопаеми

Европа разполага с разнообразни полезни изкопаеми. Находката на руди са свързани с магмените и метаморфните скали, които изграждат най-старите земи на континента. В седиментните скали, които са се натрупали в равнините, се образуват големи находища на изкопаеми горива, а нерудните полезни изкопаеми са разпространени в различни части на континента.

В Европа има големи находища на въглища в Средноевропейската и Източноевропейската равнина, а на нефт и природен газ – в шelfа на Северно море, в Източноевропейската равнина и Прикаспийската низина.

Богати на железни руди са земите в Източноевропейската равнина, на медни, алуминиеви и оловно-цинкови руди – Пиренеите, Балканският полуостров и Урал.

Големи са запасите на каменна сол в Източноевропейската равнина, на мрамори – в Апенинския и Балканския полуостров, и на сяр – в о. Сицилия.

Фиг. 3. Полдери в Нидерландия

Фиг. 4. Източноевропейската равнина

Фиг. 5. Връх Елбрус

Фиг. 6. Сицилия е най-големият остров в Средиземно море. В северо-източната му част се намира действащият вулкан Етна, най-високият (3323 м) активен вулкан в Европа.

1. Назовете пет етапа във формирането на релефа на Европа.
2. Опишете формите на релефа, които са разположени по 45°-ия паралел.
3. Сравнете главните черти на релефа на Европа и Азия.

3 Климат и води

1. Фактори, които формират климата на Европа

Географското положение на Европа между 35° и 71° с.г.ш. обуславя количеството слънчева енергия, която получава територията ѝ, и броя на климатичните пояси върху нея. С най-голяма площ е умереният климатичен пояс. На юг от него е разположен субтропичният климатичен пояс, а на север се редуват субполярният и полярният климатичен пояс.

Климатът в Европа се формира под влиянието на три **Въздушни маси** – тропични, умерени и полярни. Резултат от сезонната им смяна са преходните климатични пояси – субтропичен и субполярен. С най-голямо климатично влияние са *умерените Въздушни маси* – океански и континентални.

Океанските Въздушни маси на умерените ширини се формират над Атлантическия океан. Те пренасят влажен въздух през цялата година. През лятото са относително по-хладни, а през зимата – по-топли. Те формират океанския климат по западното крайбрежие на континента. Океанските въздушни маси се движат от запад на изток, като постепенно стават по-сухи.

Континенталните Въздушни маси се формират над сушата на Европа и Азия. Те са сухи, много студени през зимата и горещи през лятото.

Полярните Въздушни маси идват от най-северните географски ширини и действат предимно през студеното полугодие. Те са причина за ниските температури и мразовитото време.

Тропичните Въздушни маси се формират над Африка. Те са сухи и горещи. Влияят съществено на времето през лятото, предимно в субтропичния климатичен пояс.

Въздушните маси се пренасят от огромни атмосферни вихри, които се наричат **циклони и антициклони**. Времето в циклона е променливо, защото се състои от два вида въздушни маси – топли и студени. При контакта им се извършва кондензация и падат валежи. Времето в антициклона е ясно и без валежи, студено през зимата и горещо през лятото.

Релефът е важен климатичен фактор, който влияе главно чрез надморската си височина и местоположението си. Липсата на високи планински вериги по западното крайбрежие е причина океански въздушни маси да проникват свободно на изток до Урал. Източноевропейската равнина улеснява движението на студени въздушни маси от север далеч на юг. Планините, разположени паралелно – Алпи, Карпати, Кавказ, Стара планина, са преграда за проникването на студени въздушни маси на юг и на топли въздушни маси на север, а тези, разположени меридионално, са бариера за нахлуващите от запад влажни въздушни маси и за разпределението на валежите. Под влияние на надморската височина в планините над 1000 м се формира планински климат.

Силно разчленената брегова линия на Европа засилва влиянието на **океаните и моретата** върху климата на Европа. Най-съществено е значението на Атлантическия океан, защото преобладаващата посока на въздушните маси е запад-изток. Решаваща роля за климата по Атлантическото крайбрежие има *Северноатлантическото течение* (продължение на Гълфстрийм). То обуславя по-меката и влажна зима по западното крайбрежие на Скандинавския полуостров.

2. Елементи на климата на Европа

Температура. Температурите се променят по географска ширина и по надморска височина. През зимата температурите се понижават от юг на север, защото с увеличаване на географската ширина намалява количеството на получаваната слънчева топлина. Освен това през зимата температурите се понижават от запад на изток, тъй като постепенно отслабва влиянието на океанските въздушни маси, а влиянието на континенталните се увеличава. Най-високите температури са измерени на Пиренейския полуостров (48°C), а най-ниските – в Североизточна Европа (-52°C).

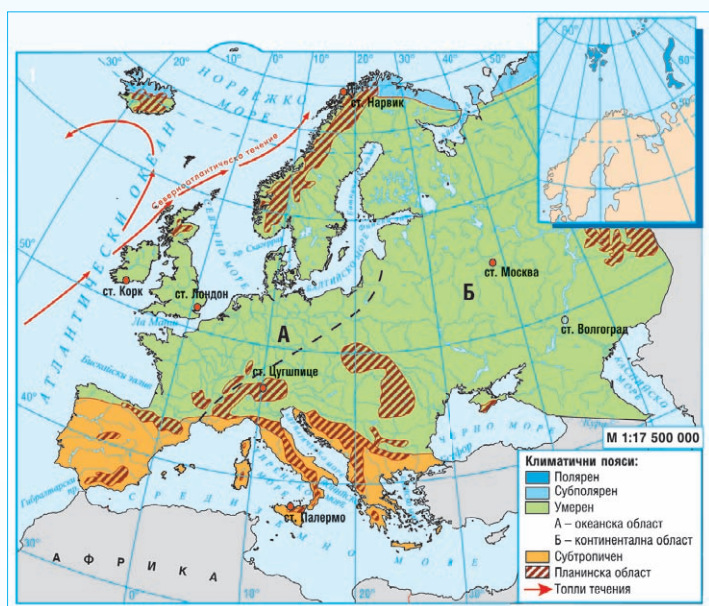
Валежи. Годишното количество на валежите в континента също се изменя от запад на изток. С отдалечаване от Атлантическия океан валежите постепенно намаляват. В Приатлантическите райони годишните количества на валежите са около 1000 – 2000 мм, а в Източноевропейската равнина – около 300 – 500 мм. Най-голямо количество на валежите е измерено в ст. Църквице – 5317 мм. Тя е разположена в Динарските планини, на западните склонове, които посрещат влажните въздушни маси от Средиземно море. Най-малко валежи са измерени в Прикаспийската низина – 160 мм.

Ветровете. Преобладаващите ветрове в Европа са западните и югозападните, които пренасят през цялата година влажен въздух от Атлантическия океан. Североизточните ветрове са много студени и влияят главно през зимата.

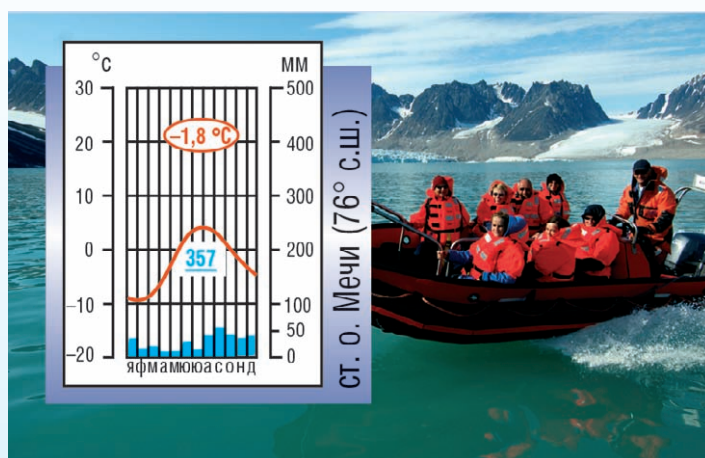
3. Климатични пояси и области

На територията на Европа от север на юг се обособяват четири климатични пояса – полярен, субполярен, умерен и субтропичен, а във високите планини – планинска област (1).

Фиг. 1. Климатичните пояси и области в Европа

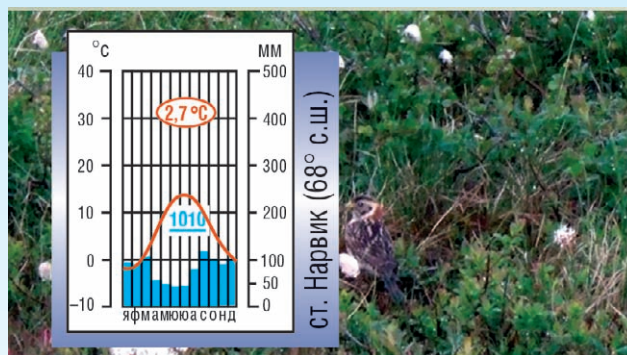

Полярен климатичен пояс. Обхваща най-северните острови на Европа, разположени в Северния ледовит океан, където Слънцето през по-голямата част от годината е ниско над хоризонта и преобладават отрицателни средни годишни температури (2). В този пояс през цялата година господстват студените и сухи полярни въздушни маси. Валежите са малко, главно от сняг. Поради малкото изпарение се образува дебела снежна покривка. Духат ураганни ветрове. Продължителността на полярния ден и на полярната нощ е няколко месеца.

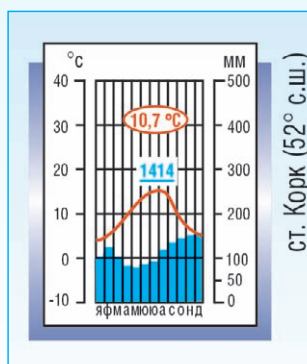
Фиг. 2. Климатограма на полярен климатичен пояс

Субполярен климатичен пояс. Обхваща крайните северни части на континента и островите, разположени около Северната полярна окръжност. Поясът е преходен и се формира под влияние на две сезонно сменящи се въздушни маси – полярни и умерени. Зимата е дълга и студена, а лятото – кратко и прохладно. В западната крайбрежна част, където влияе Североатлантическото течение, валежите са над 1000 мм (3), а в източната част на пояса – около 400 мм.

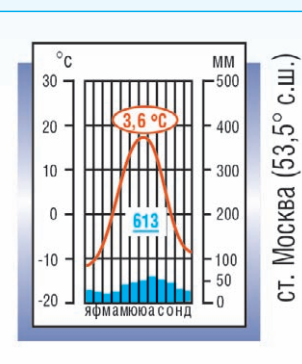

Фиг. 3. Климатограма на субполярен климатичен пояс

Умерен климатичен пояс. Това е най-обширният климатичен пояс в Европа. Разположен е от Атлантическия океан до Урал на изток и от Северната полярна окръжност до субтропичния климатичен пояс на юг. Формира се главно под влияние на умерените въздушни маси, но през лятото в южните части действат тропичните въздушни маси, а през зимата нахлуват полярни въздушни маси. Климатът се отличава с добре изразени четири сезона. В пояса се обособяват две климатични области – океанска и континентална.

Фиг. 4. Климатограма на умерен океански климат

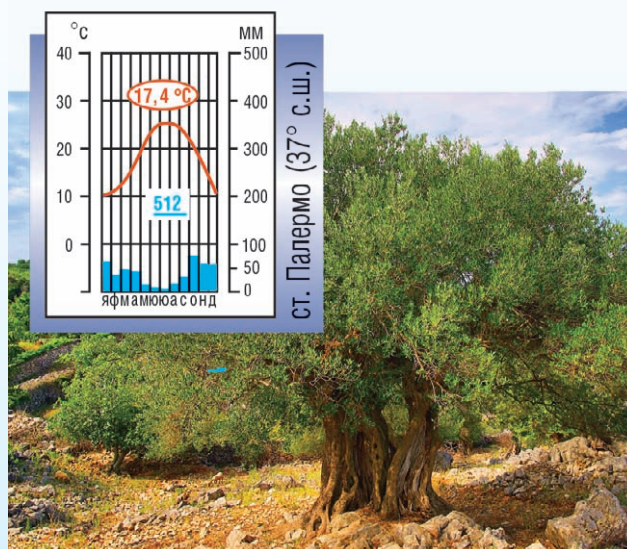

Фиг. 5. Климатограма на умерен континентален климат

Океанската климатична област обхваща западните части на пояса. Характеризира се с мека зима с положителни температури на въздуха (от 1° до 5°C) и прохладно лято (между 15° и 20°C). Годишната температурна амплитуда е около 14 – 15°C. Валежите са над 1000 мм и сравнително равномерно разпределени през годината (4). Преобладават западните ветрове.

Континенталната климатична област заема източните части на Европа. Характеризира се със снежна и студена зима с температури от -3° до -10°C. Лятото е топло, с температури до 25°C. Годишната температурна амплитуда е голяма (около 25°C). Валежите са в умерени количества (500 – 600 мм), с летен максимум (5).

Субтропичен климатичен пояс. Обхваща Пиренейския, Апенинския, част от Балканския полуостров и островите в Средиземно море. Формира се под влияние на умерените въздушни маси през зимата и на тропичните въздушни маси през лятото. Отличава се с висока средна годишна температура – над 15°C. Зимата е мека, с температури около 5°C, и затова липсва устойчива снежна покривка. Лятото е сухо и горещо (6).

Фиг. 6. Климатограма на субтропичен климатичен пояс

Планинска климатична област. Обхваща земите с надморска височина над 1000 м. От подножията към билата температурата и температурната амплитуда намаляват, валежите и скоростта на вятъра се увеличават. Зимата е дълга и студена, с продължителна снежна покривка. Лятото е кратко и прохладно. Валежите са над 1000 мм (7).

4. Обща характеристика на водите в Европа

На територията на Европа са разпространени **всички видове води на сушата** – подземни води, реки, езера, блатата и ледници.

Те са **разпределени сравнително равномерно** по територията. По-влажният климат, снеговете и ледниците са причина за по-голямото водно богатство и сравнително постоянния режим на реките в западната, северозападната и планинската част на Европа.

Главният вододел оформя **две отточни области** – към Северния ледовит океан и към Атлантическия океан, както и **една безотточна област**, свързана с най-голямото езеро на Земята – Каспийско море (8).

Водите в Западна и Южна Европа се похранват главно от дъждовете, а в Северна, Средна и Източна Европа – от дъждовете и топящите се снегове.

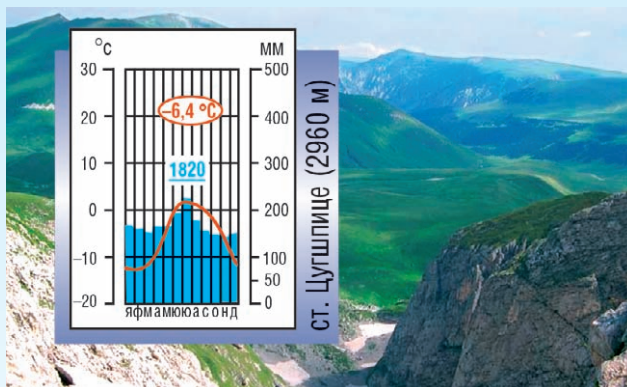
5. Реки

Малката площ, силно разчленените брегове на Европа и разположението на главния вододел са причина повечето реки да са къси и с малки водосборни басейни.

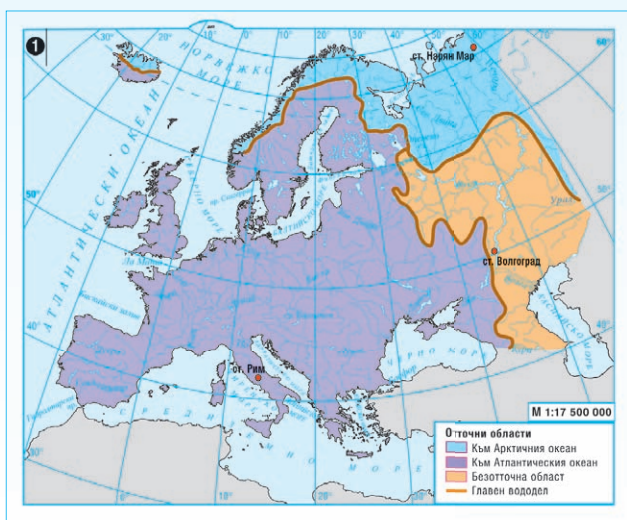
В равнините реките са по-дълги и по-широки. Повечето от тях са плавателни и свързани с канали. Планинските реки са с тесни долини, буйни, с много прагове и водопади.

Особеностите на климата в Европа обуславят разнообразния режим на реките. В Западна Европа те са пълноводни през цялата година, в Южна Европа – през зимата, в Източна Европа – през пролетта, а в Северна Европа – през лятото.

Волга е най-дългата (3530 км) и пълноводна река в Европа (9). Тя води началото си от езерото Селигер при Валдайските възвишения, само на 220 м надморска височина. По пътя си приема над 200 притока. Влива се в Каспийско море на 28 м под морското равнище чрез обширна делта. Реката е свързана чрез канали с други реки и четири морета – Азовско, Черно, Балтийско и Бяло. Нивото на реката е най-високо през пролетта, когато се топят снеговете и падат валежи (10). През зимата водите ѝ замръзват и корабоплаването по нея се преустановява. На реката са построени големи язовири с водоелектрически централи. Водосборният ѝ басейн – 1 380 000 кв. км, е най-голямата вътрешноотточна област в света.

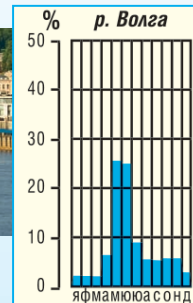
Фиг. 7. Климатограма на планински климат

Фиг. 8. Отточни области в Европа

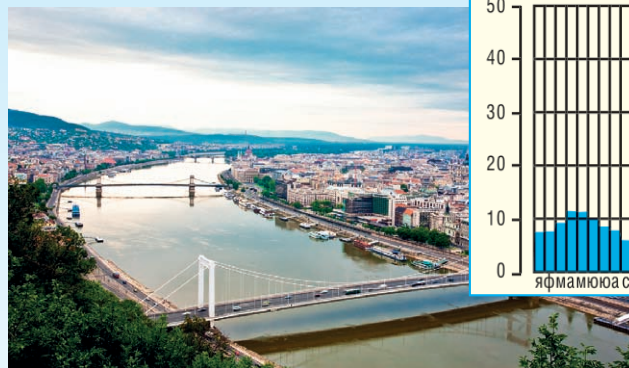

Фиг. 9. Река Волга

Фиг. 10. Хидрограма на река Волга

Дунав е втората по дължина река в Европа – 2850 км (11). Тя извира от планината Шварцвалд в Германия, на 678 м надморска височина. По пътя си многократно променя своята посока, но основното ѝ направление е от запад на изток. Протича през десет държави и приема над 300 притока. Влива се в Черно море чрез делта, съставена от три ръкава. Пълноводна е през пролетта (12). През някои сурови зими отделни участъци от нея замръзват. Река Дунав е свързана чрез канали в общ воден път с реките Рейн и Майн.

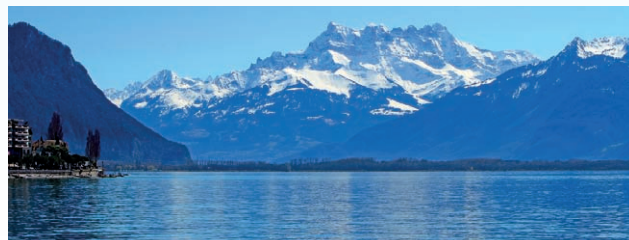
Фиг. 11. Река Дунав

Фиг. 12. Хидрограма на река Дунав

Река **Рейн** е дълга 1233 км. Води началото си от ледник в Алпите. Препминава през Боденското езеро и се влива чрез делта в Северно море. Подхранва се от ледникови, снежни и дъждовни води. Рейн има голямо стопанско значение, тъй като е пълноводна, плавателна и рядко замръзва през зимата.

6. Езера

Езерата в Европа се различават по произход и големина. Най-многобройни са ледниковите езера. Голяма част от тях са разположени в Северна Европа. Най-голямо по площ е **Ладожкото езеро** (17 700 кв. км). Езерната му котловина се е образувала от дейността на вътрешните земни сили и е дооформена от ледниците. Езера в ледникови понижения има и във високите планини – Кавказ, Алпи, Рила, Пирин и др. **Женевското езеро** е най-голямото в Алпите (13). То има формата на полумесец с дължина 73 км и дълбочина 310 м. В Среднодунавската низина е разположено езерото **Балатон** (14). То се е образувало при разместване на земните пластове.

Фиг. 13. Женевското езеро

Фиг. 14. Езерото Балатон

7. Ледници

В Европа ледниците заемат остров Исландия и билата на най-високите планини – Кавказ, Алпи, Скандинавските планини и северните територии на Урал. В Алпите е най-дългият ледник в Европа – Алечкият (24 км) (15).

Фиг. 15. Алечкият ледник

Фиг. 16. Гејзер на о. Исландия

8. Подземни води

Европа е богата на подземни води. Многобройни минерални извори излизат на повърхността в подножията на планините. На остров Исландия подземните води образуват гейзери (16).

9. Използване и опазване на водите

Реките в Европа са важен ресурс за водоснабдяване, напояване, за производство на електроенергия, за корабоплаване и риболов. Езерата привличат с красотата си много туристи, а част от тях са и плавателни. Горещите минерални извори се използват за отопление (например в Исландия) и за лечение. Подземните води имат важно значение за водоснабдяването на селищата.

За опазването на чистотата на водите в Европа се полагат специални грижи – действат строги международни правила, изграждат се пречиствателни станции, повишава се екологичната култура на населението.

Въпроси и задачи

1. Обяснете влиянието на климатичните фактори в Европа.
2. Защо в станция Берген, разположена на западните склонове на Скандинавските планини, пада 2250 мм валеж?
3. С помощта на климатограмите в урока направете характеристика на климатичните пояси в Европа.
4. Назовете поне три главни особености, характерни за водите на Европа.
5. С помощта на хидрограмата направете характеристика на река Волга.
6. Кои държави и кои столици са разположени по течението на река Дунав?

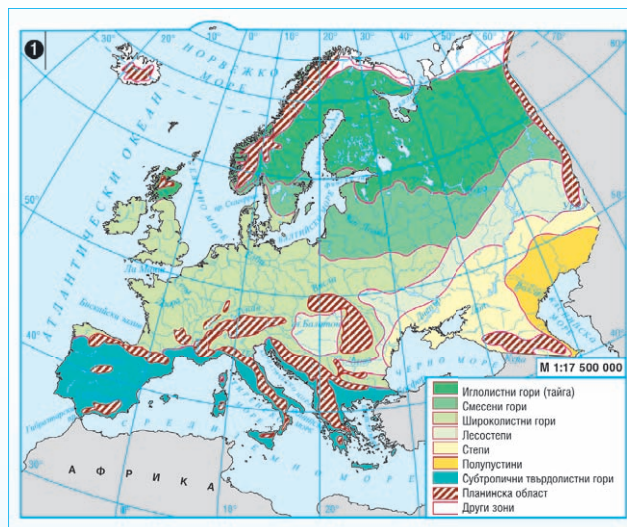
4 Природни зони в Европа

Географското положение и климатът са водещи фактори за формирането на природните зони в Европа. От север на юг се редуват (1): арктични (полярни) пустини, тундра, лесотундра, зона на горите в умерения пояс (иглолистни, смесени и широколистни гори), лесостепи, степи и субтропични твърдолистни вечнозелени гори и храсти. За високите планини е характерна височинната поясност на природните зони.

1. Природни зони

Зоната на арктичните пустини обхваща европейските острови в Северния ледовит океан. Релефът им е разнообразен. Климатът е полярен, с отрицателни средни годишни температури и малко валежи, предимно от сняг. На свободните от лед места има каменисти почви, върху които растат лишеи и мъхове. Животинският свят е съсредоточен около водата – бели мечки, моржове, тюлени и др. Населението е малобройно.

Фиг. 2. Северно сияние над арктичните пустини

Фиг. 1. Природни зони в Европа

Зоната на тундрата обхваща остров Исландия и северните райони на Скандинавския полуостров и Източноевропейската равнина. Релефът е предимно равнинен, а на места – планински. Климатът се отличава с дълга, сурова зима и кратко, прохладно лято. През лятото се размразява само повърхностният слой на почвите и върху тях се образуват обширни блатата. Растителността е главно от лишеи, мъхове и пъстра гама от треви. През краткия летен период тя разцъфтява. Зоната се обитава от северния елен (3), полярната лисица, полярния заек, полярната яребица, леминга. Поради суровите условия за живот тундрата е рядко населена. Основните стопански дейности са еленовъдството, ловът и риболовът.

Лесотундрата е преходна зона между тайгата на юг и тундрата на север. Отличава се с ниска тревиста растителност и нискорасли дървета – брези и върби (4). Най-често срещани тук са северният елен, белият заек, тундровата яребица.

Фиг. 3. Северни елени в тундрата

Фиг. 4. Лесотундра

Фиг. 5. Тайга

Фиг. 6. Елен

Зоната на горите в умерения пояс заема най-голяма площ в Европа – от 44° до 68° с.г.ш. Релефът е равнинен, а на места – хълмист. В западните части на горския пояс климатът е умерен океански, а в източните – умерен континентален. Реките по Атлантическото крайбрежие са пълноводни през цялата година, а останалите са с пролетен максимум на оттока.

На север растителността е представена от иглолистни гори, наречени **тайга**. Тя е изпъстрена с множество езера и блатата. Почвите са подзолести, като през по-голяма част от годината са замръзнали. Върху тях виреят смърч, ела, бял бор и лиственица (5). Срещат се хвойна и боровинка.

На юг иглолистните гори постепенно преминават в **смесени и широколистни гори**. В Западна и Средна Европа, където климатът е по-влажен, преобладават буковите гори, а на изток – дъбовите. Почвите са канелени и кафяви горски. Животинският свят в горите в умерения пояс е богат и разнообразен. Преобладават горските видове – лисица, вълк, кафява мечка, сърна, елен (6), какарица и др. С изключение на тайгата зоната е гъсто населена и променена от стопанската дейност на човека.

Зоната на лесостепите е преходна зона между степите на юг и горите в умерения пояс на север. Сред тревистите ѝ пространства има широколистни видове – дъб, бук, липа и др. Обитава се от степни и горски видове.

Фиг. 7. Степни треви

Зоната на степите обхваща южните части на Източноевропейската равнина и части от Среднодунавската и Долнодунавската низина. Релефът е низинен и равнинен. Климатът е умерен континентален, със студена зима и горещо лято. Валежите са главно през пролетта. Пълноводието на реките е свързано със снеготопенето и максимума на валежите. Почвите са черноземни. Естествената степна растителност е представена главно от тревисти видове – коило и власатка (7), които се обитават от степни порове, степни мишки, лалугери и др. Днес тази природна зона е заета от обширни обработваеми земи.

Фиг. 8. Зубри в резервата „Аскания Нова“

Зоната на субтропичните твърдолистни вечнозелени гори и храсти обхваща Пиренейския, Апенинския, част от Балканския полуостров и островите в Средиземно море. Тя е с разнообразен релеф. Климатът е субтропичен, с мека, влажна зима и сухо, горещо лято. Реките са къси, с есенно-зимно пълноводие. Типични за зоната са канелените и червеноземните почви тера роса. Поради климатичните условия средиземноморската растителност е вечнозелена, твърдолистна и сухолюбива. Широко разпространени са маквисите – ниски вечнозелени храсти от мирта, олеандър, розмарин и др. Горите заемат ограничени площи. Характерни видове в тях са средиземноморският бор (пиния) (9), кипарисът, дивата маслина, корковият дъб, лавровото дърво и др. Природната зона се обитава от змии, гущери, костенурки, диви кози, муфлони, лисици, безопасати маймуни макак (в Гибралтар) и др (10). Днес зоната е гъсто населена и стопански усвоена.

Фиг. 9. Пинии

Фиг. 10. Чакал

2. Планинска област

Фиг. 11. Високопланински пояс в Алпите

Областта обхваща най-високите планини в Европа (Кавказ, Алпи, Пиренеи и др.). С увеличаване на надморската височина климатичните елементи се променят, а заедно с тях – и природните зони. Среднопланинските части са заети от кафяви горски почви, върху които се развива широколистна горска растителност. Във високопланинските райони иглолистните гори постепенно отстъпват място на алпийските храсти и планинските ливади (11). На места скалистите върхове са покрити с лишейи и мъхове. Планинската област се обитава от сърни, планински кози, мечки, лисици, диви котки и др. Високите планини са рядко населени. В тях има подходящи условия за развитие на дърводобива и туризма.

Въпроси и задачи

1. Направете мислено пътешествие през природните зони в Източноевропейската равнина.
2. В кои природни зони има благоприятни условия за живот и стопанска дейност?
3. Кафявата мечка е емблема на град Берн, а северният елен – на град Тромсьо. В кои природни зони са разположени тези градове?

5 Население и политическа карта на Европа

1. Население на Европа

Броят на населението в Европа е над 740 млн. души. По този показател континентът заема трето място след Азия и Африка. През последните години броят на населението бавно се увеличава.

Европа се отличава с висока **средна гъстота на населението** – 70,4 д./кв. км. Тя е по-равномерно заселена в сравнение с другите континенти. Най-голяма е гъстотата на населението в Западна и Средна Европа. Най-гъсто населени са равнинните части около големите градове – Лондон, Москва, Париж, Берлин, Рим, Виена. Слабо населени са най-северните части и високотланските райони.

Броят и разпределението на населението зависят от естественото и механичното **движение на населението**. Естественото движение на населението включва показатели: раждаемост, смъртност и естествен прираст. Измерват се в промили (‰). **Раждаемост** е броят на децата, родени за една година на 1000 души от населението. Раждаемостта в Европа е между 9 и 13‰. **Смъртност** е броят на умрелите за една година на 1000 души от населението. Смъртността в Европа е между 7 и 14 ‰. **Естественият прираст** е разликата между раждаемостта и смъртността. Той може да бъде положителен (6,7‰ в Исландия) или отрицателен (–4,8‰ в Сърбия). **Миграцията** е механичното движение на населението. Тя е свързана с промяна на местоживеенето на населението. Изселванията и заселванията в континента променят броя и гъстотата на населението в него.

Населението на континента принадлежи основно към **европеидната раса**. Вследствие на външните миграции расовият състав на континента се променя.

В Европа се говорят главно езици, които принадлежат към индоевропейското езиково семейство. Най-големите **езикови групи** в континента са славянската, романската и германската група.

Славянската езикова група, към която принадлежи и българският език, обхваща населението, живеещо предимно в Източна Европа и на Балканския полуостров. От тях най-разпространен е руският език.

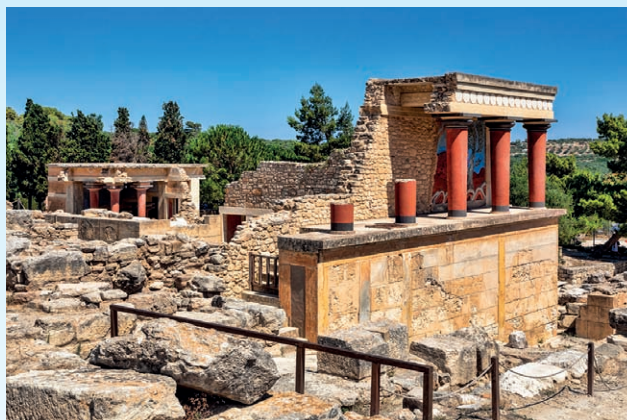
Романски езици говорят народите на Франция, Италия, Испания и Португалия и отчасти – на Белгия, Румъния и Молдова.

Германски езици говори населението на Германия, Австрия, Великобритания, както и на Скандинавските страни, също Нидерландия, отчасти Белгия и Швейцария. Най-широко използван е английският език.

Други езици, които не са от индоевропейското езиково семейство, се използват от финландците, естонците, унгарците и някои малки народи на Русия.

Почти цялото население на Европа изповядва **християнството**, като в Западна Европа преобладават католицизмът и протестантството, а в Източна – православие. Малък брой от населението изповядва **ислям** (главно на Балканския полуостров) и юдаизъм.

Християнството играе важна роля в европейската култура. Част от световното културно наследство са катедралите „Нотр Дам“ в Париж, Кьолнската катедрала, „Св. Петър“ във Ватикан, „Света София“ в Истанбул. Най-известни места за поклонение са Ватиканът, Лурд във Франция, Фатима в Португалия и др. Всяка година ЕС избира Европейска столица на културата. Пловдив е избран да бъде Европейска столица на културата през 2019 г.

Фиг. 1. Стенописи и руини от двореца в Кносос (о. Крит, Гърция) свидетелстват за ранни цивилизации.

Фиг. 2. Будапеща и Виена са наследници на римските градове Аквинкум и Виндобона.

Фиг. 3. Модерният делови център на Мадрид

Много от градовете в Европа са наследници на антични селища от елинската, римската или други цивилизации (1), (2). Днес те са модерни, изградени с нови технологии, с високи сгради в централната част (3). Селата все още запазват своя облик от миналото и съхраняват традициите в бита и културата на местното население – занаяти, празници и обичаи.

2. Политическата карта на Европа

Политическата карта на Европа се формира след Първата и Втората световна война. След разпадането на империите (Османска, Руска, Австро-Унгарска, Германска) се създават нови независими държави, най-вече в Средна и Източна Европа (Полша, Чехословакия, България и др.). През 1945 г. Германия е разделена на две държави, които се обединяват отново през 1990 г. След разпадането на Съветския съюз (1991 г.) като независими се отделят Литва, Латвия, Естония, Беларус, Украйна, Молдова. През 1991 г. се разпада Югославия, а през 1992 г. – Чехословакия. Промени настъпват и в други страни в Източна Европа.

Днес в Европа от общо 65 страни 50 са независими държави, 9 са зависими територии и 6 са частично признати републики (Косово, Приднестровска република и др.). Общо 14 са островни, 19 са вътрешноконтинентални, а 32 са с широк излаз на море. Редица европейски държави имат територии в Африка (Испания, Португалия), в Северна Америка

(Дания), в Азия (Русия). Франция и Великобритания притежават зависими територии в Тихия, Индийския океан и Карибско море.

Европейските страни членуват във военно-политически (в НАТО – 26 страни) и икономически (в ЕС – 28 страни) организации, Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) и др. Неутрални страни са Швеция, Финландия, Австрия и Швейцария. Единствената организация, обединяваща всички европейски страни, е Съветът на Европа. Тя цели решаване на проблемите в сфери като правата на човека, опазването на околната среда, културното наследство и др.

В Европа се намират най-голямата *по площ* държава в света – Русия (в европейската част – 3,8 млн. кв. км) и най-малката държава джудже – Ватикан (едва 0,44 кв. км). Сред големите страни са Украйна, Франция и Испания. *По брой на населението* отново най-голяма е Русия (143 млн. души), следват Германия, Великобритания и Франция. Най-малки са Ватикан (824 души) и Сан Марино (33 020 души).

По форма на управление преобладаващата част от държавите в Европа са републики. Конституционни монархии са Швеция, Дания, Великобритания, Испания и др. Само Ватикан е теократична монархия, т.е. папата стои начело на държавата и на църквата.

Според *формата на държавно устройство* повечето държави в Европа са единни (унитарни). Федерални държави са Германия, Австрия, Русия, а конфедерални – Швейцария и Босна и Херцеговина.

Гибралтар е *зависима територия* от Великобритания и спорна с Испания.

Въпроси и задачи

1. Сравнете населението на Европа и на останалите континенти по показателите брой и гъстота.
2. Какво графично изображение ще използвате, за да изразите промяната в броя на населението на Европа: кръгова диаграма, графика, стълбчеста диаграма, изображение на картна основа?
3. Класифицирайте страните от Европа по един от следните признаци: площ, брой на населението, форма на държавно управление, форма на държавно устройство, географско положение (морски и континентални; полуостровни, островни; алпийски, дунавски, средиземноморски, скандинавски и др.).

6 Стопанство на Европа

1. Развитие, фактори и съвременно състояние

Стопанството на Европа се развива под влиянието на природни и социално-икономически фактори. **Природните ресурси** са изключително разнообразни, но повечето са изчерпани поради интензивното им разработване от индустриалната революция (XVIII век) насам. Въглищата все още играят важно значение в енергетиката на Великобритания, Германия, Полша, Украйна и Русия. Мощни ВЕЦ са изградени на големите реки Рейн, Дунав, Волга, Днепър, както и на малките – в Алпите и Скандинавия. От стопанско значение са находищата на нефт и природен газ в Северно море, Нидерландия, Русия. Големи са и горските ресурси на Русия, скандинавските и алпийските страни.

От **социално-икономическите фактори** с най-важно значение са демографските, политическите, технологичните. Европа има голям брой висококвалифицирана работна ръка, с умения и традиции, но застаряването на населението създава проблеми с възпроизводството. Това налага приемането на „трудови имигранти“ (гастарбайтери). Политическите промени след 1989 г. дават тласък за развитие на пазарното стопанство и бързо наваксване на дистанцията между Западна и Източна Европа. Но има и политически конфликти, които пречат на развитието (напр. Косово, Македония, Украйна, Грузия, Азербайджан). Технологичното развитие е на най-високо равнище в Германия, Франция, Великобритания. След Втората световна война светът говори за „германско“, „италианско“, „австрийско“ икономическо чудо. Заради високите темпове на развитие на-

последък наричат Ирландия „келтският тигър“. Подобни тенденции се наблюдават и в Източна Европа (Румъния – „балканският тигър“, Турция).

Екологичните фактори влияят върху съвременното развитие на стопанството в континента. Бързото развитие на икономиката е съпроводено с екологични проблеми, които подлежат на решаване. Сред най-големите са: замърсяването на въздуха в големите градове (отпадни газове от транспорта и промишлените предприятия) и индустриалните райони (вредни емисии от ТЕЦ); замърсяването на водите (реките – от отпадни води на селища и рудници, езерата – от киселинни дъждове, моретата – от добива на нефт) и почвите; опасност от аварии при АЕЦ след катастрофата с АЕЦ в Чернобил в Украйна (1986 г.). Редица европейски страни преразгледаха отношението си към АЕЦ, някои (вкл. България) закриха старите реактори, други спряха строежа на нови (Германия, Австрия, България и др.). Изключение правят Русия и Турция.

Страните от ЕС провеждат обща икономическа, социална и екологична политика. За решаване на екологичните проблеми е създадена Европейска агенция за околната среда. Към Европейския парламент работи Комисия по околната среда, общественото здраве и безопасност на храните. С програмата „Натура 2000“ е създадена мрежа от защитени природни зони, която обхваща почти 20% от територията на континента. В резултат на мерките намалява екологичното замърсяване, напр. в р. Рейн водите отново са чисти, има флора и фауна. Но все още не е така с р. Дунав. Често чрез притоците ѝ се вливат замърсени води от миннодобивните селища.

2. Териториално разпределение на основни стопански отрасли

Икономиката на Европа е най-мощната в света, като ЕС е най-голямото икономическо обединение, а европейската интеграция е образец за много други подобни. Най-развити са страните от Западна Европа – Германия, Великобритания, Франция, Италия. Източноевропейските страни все още срещат трудности в условията на пазарно стопанство. Към това се прибавя въздействието на световната икономическа криза от 2008 г. насам. С най-голямо отражение тя е в Гърция, довела до голям външен дълг.

Аграрното стопанство е високо развито в Западна Европа, а в Източна Европа е в процес на развитие. Страните от ЕС провеждат обща аграрна политика. Произвеждат се зърнени култури (пшеница, царевица, ечемик, ръж), плодове и зеленчуци, отглеждат се едър рогат добитък (1), свине, птици. Развити са риболовът и горското стопанство.

В Европа се **добиват разнообразни полезни изкопаеми**. Въглища се добиват в големите басейни на Рур, Силезия, Донбас, а нефт и природен газ – в Северно и Каспийско море, в Русия. Добив на желязна руда се извършва в Швеция, Норвегия, Украйна, Русия, а на други рудни изкопаеми – в Алпите, Скандинавия и Урал.

Промислеността има вековни традиции в Европа, тук са най-старите индустриални райони на света, формирани около въглищните басейни. Днес тя бързо се разпространява и модернизира в целия континент. Високите технологии се разработват в научни и технологични паркове.

В Европа са развити всички промишлени дейности – металургия, машиностроене, химическа, текстилна промишленост и др. Произвеждат се автомобили („Фолксваген“,

Фиг. 1. Пасищно животновъдство в Алпите

„Мерцедес“, „ФИАТ“ и др.), самолети (военни и граждански), кораби, аерокосмическо оборудване в големите индустриални градове и около тях – в Германия, Великобритания, Франция, Русия и др. Страните от ЕС се интегрират в индустриалното производство, напр. големият самолет „Еърбъс“ се сглобява във Франция от части, доставени от Германия, Великобритания, Испания и Нидерландия (2). Европейският изтребител „Юрофайтър“ се произвежда съвместно от Германия, Великобритания, Италия и Испания.

Индустрията в Източна Европа постепенно се възстановява. Тук инвестират големи компании от ЕС, САЩ, Япония и Китай.

Европа е един от най-развитите в търговско отношение региони (3). Главни търговски партньори на ЕС са Китай, САЩ, Япония, Русия, МЕРКОСУР (организация на страни от Латинска Америка). Тук са големите финансови центрове Лондон, Франкфурт, Москва.

За развитието на търговските връзки и придвижването на населението важна роля играе транспортът. Редица страни, като Франция, Испания (4), Германия, Великобритания, Италия, са изградили жп мрежа от високоскоростни влакове. В бъдеще те трябва да се свържат в обща европейска мрежа. Разрастват се и националните мрежи от автомагистрали, които постепенно ще се сраснат. „Евротунелът“ под Ла Манш интегрира Великобритания с континента. Мрежа от канали свързва големите европейски реки на континента – Рейн, Рона, Елба, Дунав. Чрез канала „Рейн – Майн – Дунав“ се създава единен речен път от Ротердам до Сулина (делтата на Дунав). Силно развит е въздушният транспорт. С най-големи международни летища са Лондон, Франкфурт и Москва.

Туризмът в Европа се развива благодарение на природните красоти и културното наследство. Най-посещавани са курортите в Алпите, Средиземноморското крайбрежие (5) (6), старите части на градовете.

Фиг. 5. Амалфи, Италия

Фиг. 2. „Еърбъс“ – един самолет от пет европейски страни

Фиг. 3. ЕС има обща валута – евро, която е официална в 19 страни членки, както и в Черна гора и Косово.

Фиг. 4. Испания е изградила най-дългата мрежа от високоскоростни жп линии.

Фиг. 6. Остров Майорка

Въпроси и задачи

1. По какъв маршрут трябва да пътува кораб, за да пропътува от една от страните с най-голям търговски флот в света до най-голямото морско пристанище в света: А) Либерия – Ротердам; Б) Гърция – Хамбург; В) САЩ – Марсилия?
2. Ако пътувате по 40-ия паралел с.ш., ще преминете през пет европейски държави. Кои са те и какви стопански отрасли са развити в тях?
3. Ако пътувате с туристически кораб по посока на течението на река Дунав, ще преминете през столиците на четири европейски страни. Кои са те? Кои са най-големите туристически забележителности в тях?

7 Страни в Европа

1. Германия – „моторът на ЕС“

Германия е разположена в северозападната част на Западна Европа. Заема площ от 357 хил. кв. км. Тя е република с федерално устройство. Северната част от територията на страната е в Средноевропейската низина, средната е заета от Средноевропейските планини, а най на юг се простират Баварските Алпи. Значителна част от минералните ресурси са изчерпани с изключение на възлицата и каменната сол. Броят на населението е около 80 млн. души и е съставено основно от германци. Значителен е броят на имигрантите от Турция и Източна Европа, а от 2015 г. насам – и от Близкия изток (основно от Сирия). Преобладаващата част от населението са католици и протестанти. Най-гъсто заселени са равнинните райони и големите градове – Берлин (1), Хамбург, Мюнхен, Кьолн (2), Франкфурт.

Стопанството на Германия е високо развито. Тя е смятана за „мотора на ЕС“. Аграрното стопанство е високопроизводително. Водещо е животновъдството (едър рогат добитък, свине, птици), но и растениевъдството е силно развито – отглеждат се пшеница, ечемик (за производство на бира), царевича, ръж, картофи, захарно цвекло. От добивните дейности с най-голямо значение е въгледобивът. Германия има традиции в индустрията. Тя е с висока степен на индустриализация. Голяма част от промишлените стоки са предназначени за износ – машини и оборудване, автомобили, аерокосмическа техника, кораби, електротехника, химически изделия. Франкфурт е не само главен финансов център на ЕС, но и най-голямото летище в Европа.

Фиг. 1. Берлин

Фиг. 2. Кьолнската катедрала

2. Великобритания – „островна държава“, „гордият Албион“

Великобритания е разположена на Британските острови и заема площ от 244 хил. кв. км. Тя е монархия. Член е на ЕС, но през 2016 г. с референдум населението гласува за напускане („Брекзит“). Основната част от територията ѝ се заема от равнини и ниски планини. Белият цвят на скалите по брега на Ла Манш е причина за прозвището ѝ „Албион“. Климатът е умерен океански. Броят на населението е 64,3 млн. души.

Фиг. 3. Тауър Бридж

Фиг. 4. Уестминстърският дворец

Преобладават англичаните, по-малко са шотландците, ирландците и уелсите. В страната живеят и значителен брой имигранти от бившите колонии и континентална Европа. Преобладава протестантството. Най-гъсто населени са централните и югоизточните части на о. Великобритания. Най-големите градове са Лондон, Бирмингам, Глазгоу, Ливърпул. Икономиката на Великобритания е втора по мощ в Европа след тази на Германия. Страната има високопроизводително аграрно стопанство – отглеждат се пшеница, ръж, картофи, захарно цвекло, едър рогат добитък, овце и гр. Енергопроизводството се развива на базата на местни възлища, нефт и природен газ от Северно море и атомна енергия. Великобритания е родината на индустриалната революция. Първоначално тя е свързана с текстилната промишленост, но днес са развити металургията, корабостроенето, автомобилостроенето, самолетостроенето. Лондон е един от най-важните финансови и транспортни центрове в света. Столицата има едни от най-големите летища в Европа. Пристанищата са с европейско и световно значение. Лондон е свързан чрез тунел под Ла Манш с континентална Европа. Скоростният влак „Евросити“ осигурява бърза връзка през него. Великобритания е много желана туристическа дестинация, преди всичко заради културните си забележителности (Тауър Бридж (3), Уестминстърския дворец (4) и др.).

3. Франция – „хексагон“, „страна на шампанско и коняк“

Франция заема площ от 547 хил. кв. км. Разположена е между Атлантическия океан и Средиземно море. Поради това, че формата на територията ѝ прилича на шестоъгълник, тя често бива наричана „хексагон“. Тя е унитарна президентска република. Столица на страната е Париж. Равнините заемат 2/3 от територията ѝ. Климатът е умерен океански, а на юг – средиземноморски. Броят на населението е около 64 млн. души. Преобладават французите, но броят на имигрантите от бившите

Фиг. 5. Дворецът Версай

колонии и от Източна Европа е значителен. Основната част от населението изповядва католицизъм. Голямата част от населението е концентрирана в Парижкия басейн, долините на реките Сена, Рона, Лоара, Гарона. Най-големи градове са столицата Париж, Лион, Марсилия, Тулуза, Ница. Стопанството е високо развито (трето място в ЕС). Франция заема челно място по броя на едрия рогат добитък, по производството и износа на месо, мляко и млечни продукти, яйца. В растениевъдството преобладава зърнопроизводството. Развито е и лозарството – страната е водеща в света по производството на вино, шампанско и коняк (по името на областта Шампан и град Коняк). Има изградени около 500 ВЕЦ, но голяма част от електроенергията се произвежда в АЕЦ. Страната има традиции в индустрията. Произвеждат се автомобили, кораби, самолети („Еърбъс“ се сглобява в Тулуза) и аерокосмическо оборудване, атомно оборудване, химически продукти, текстил (вълнен, памучен, копринен). Франция заема второ място по износ на земеделски продукти в света и първо – в ЕС. Тя е водеща в построяването на високоскоростни жп линии – подобен на японския влак – стрела е френският TGV. Франция е най-посещаваната страна от чуждестранни туристи (5), (6).

Фиг. 6. Катедралата „Нотр Дам“ в Париж

4. Италия – „страната на ботуша“, „страната на спагетите“

Италия заема площ от 301 хил. кв. км. Разположена е в центъра на Средиземноморието и заема целия Апенински полуостров, както и островите Сицилия и Сардиния. Често бива наричана „страната на ботуша“ поради формата на полуострова. Италия е унитарна република. Столицата ѝ е Рим. Италия е предимно планинска страна (южните склонове на Алпите, Апенинските планини). Най-плодородна е Паданската низина. В страната има действащи вулкани (Етна), чести са земетресенията (2016 г.). Климатът е субтропичен. Броят на населението е 60,7 млн. души. Съставено е основно от италианци, но има и значителен брой имигранти – от Северна Африка и Източна Европа. Преобладаващата част от италианците са католици. Най-гъсто населени са равнините на Северна Италия. Най-големи градове са Рим, Милано, Неапол, Торино, Генуа. Италия е една от водещите икономики на ЕС. Земеделието е високо развито и механизирано. Отглеждат се пшеница, царевича, ориз, цитруси, грозде, маслини. Италия е известна като „страна на спагетите и пицата“. Тя развива мощна индустрия, в която водещи са металургията, машиностроенето, химическата, леката и хранителната промишленост. Страната е сред водещите производители и износители на автомобили (ФИАТ и др.), моторни, трактори, перални машини и хладилници, пластмаси и химически влакна, грехи и обувки, макарони и сирена, зехтин, плодове, цветя и зеленчуци, вино. Италия е водеща туристическа страна (около 40 млн. чуждестранни туристи годишно). Това се дължи на многобройните природни и културни забележителности (7), (8).

Фиг. 8. Колизеят в Рим

Фиг. 7. Венеция

5. Швеция – „страната на „Волво“

Швеция заема площ от 450 хил. кв. км. Разположена е в средата на Скандинавския полуостров. Тя е унитарна държава, конституционна монархия. По-голямата северна част от територията ѝ е заета от Скандинавските планини, а в южната част се простира плодородната Средношведска низина. Преобладава умереният климат. Страната се слави с големи запаси на минерални (железни, медни, оловно-цинкови руди и др.), водни и горски ресурси. Броят на населението ѝ е 9,6 млн. души, главно шведи. Швеция отдавна приема имигранти. Днес всеки пети гражданин

Фиг. 9. Стокхолм

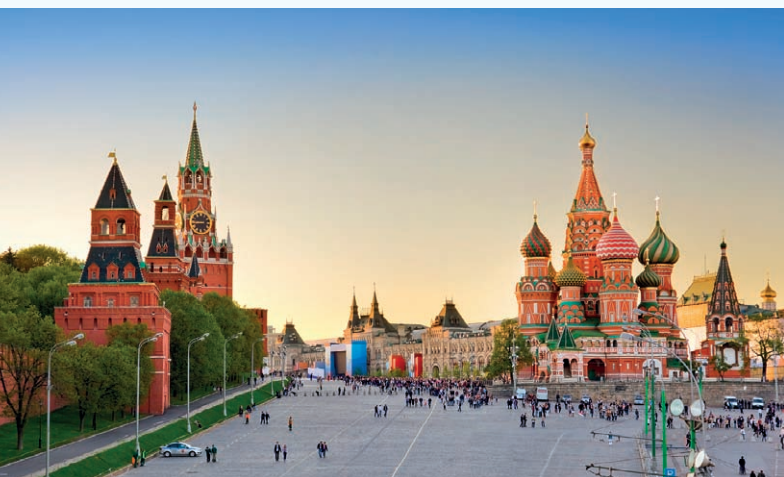
на страната е с чужд произход. Шведите изповядват главно протестантство. Основната част от населението е концентрирана в най-благоприятната за живот южна част, където са и най-големите градове – Стокхолм (9), Йотебор, Малмьо, Упсала.

Швеция е високо развита индустриално-аграрна страна. Има над 50 глобални компании, развити на базата на богатите ресурси и добрите технологии. Земеделието се развива в южните части, главно с отглеждане на зърнени култури и животновъдство. Голямо е значението на горското стопанство за развитието на дървообработването и производството на мебели и хартия. Все по-голяма е ролята на металургията, машиностроенето (вкл. автомобили – „Волво“, „Скания“ и др.) и химическата промишленост.

6. Русия – „евроазиатска държава“

Русия е най-голямата по територия страна в света (17,1 млн. кв. км) и е разположена на два континента. Тя е федерална република. Столицата ѝ е Москва. Над 70% от територията ѝ е заета от равнини и низини. Разположена е в арктичния, субарктичния, умерения и отчасти – в субтропичния климатичен пояс. Страната има едни от най-големите водни, горски и минерални ресурси в света. По брой на

Фиг. 10. Червеният площад в Москва

населението Русия е най-многолюдната в Европа (146,5 млн. души). Тя е многонационална държава, но над 2/3 са руси. В Русия живеят основно православни християни. Населението е струпано в европейската част, където са и най-големите градове – Москва, Санкт Петербург, Нижни Новгород, Казан, Волгоград и др.

Благодарение на огромните си природни ресурси Русия бързо се адаптира в световната икономика. Основните отглеждани земеделски култури са зърнените, захарното цвекло, слънчогледът, картофите, лещът. От зърнените се отглежда основно пшеница (IV място по износ в света).

Развива се успешно месо-млечното животновъдство. Минералните суровини – въглища, нефт, природен газ, желязна руда, уранова руда, калиеви соли, фосфорити, диаманти, имат важно стопанско значение. На големите реки са изградени едни от най-мощните ВЕЦ в света. Голямо е значението на АЕЦ. В Русия са развити почти всички промишлени дейности – металургия (алуминий, никел и др.), машиностроене (автомобили, жп машини, кораби, самолети, космически апарати, земеделски машини и др.), химическа, нефтохимическа, хранителна и текстилна промишленост. Транспортната система е недостатъчно развита, макар Русия да има една от най-дългите транспортни мрежи в света (над 120 хил. км жп линии, над 1 млн. км шосета, 100 хил. км речни пътища). Туризмът е с големи перспективи за развитие.

Въпроси и задачи

1. Докажете с факти, че Германия е „моторът на ЕС“.
2. Сравнете Великобритания и Швеция по признаците: географско положение, площ, природа, население, стопанство, големи градове.
3. Направете рекламна брошура на една от изучените страни.

БАЛКАНСКИ ПОЛУОСТРОВ

8 Географско положение, граници и големина на Балканския полуостров. Брегове и брегова линия

1. Географско положение

Балканският полуостров заема *югоизточната част на Европа*. Той е най-източният от трите южни европейски полуострова и е разположен изцяло в Северното полукуълбо. Географските координати на крайната северна точка, разположена на южния склон на Юлийските Алпи, са 46° с.г.ш., а на най-южната точка – н. Тенарон на п-в Пелопонес, са 36° с.г.ш. Това определя *преходното географско положение* на Балканския полуостров – северните му части попадат в умерения, а южните – в субтропичния климатичен пояс. Крайната западна точка е разположена на полуостров Истрия (14° и. г.), а крайната източна – в устието на р. Дунав (29° и. г.).

Широката връзка на полуострова през обширни равнинни и долинни части с континенталната част играе важна роля за икономическите контакти на балканските народи с други региони. Близостта до топлите морета оказва влияние не само върху природната среда, но и върху развитието на туризма, търговията и стопанския облик като цяло. Не е случаен фактът, че Средиземноморието е център на световната търговия в древността.

Балканският полуостров има *кръстопътно положение*. Близостта до Азия и Африка дава възможност за най-кратката сухоземна връзка на Западна и Средна Европа с Близкия изток и на Северна Европа със Средиземноморието.

3. Граници и големина

Северната граница на Балканския полуостров започва от устието на р. Истрия в Триесткия залив на Адриатическо море, минава по долината на река Сава, по течението на р. Дунав и завършва при устието ѝ на черноморския бряг. По цялата дължина (над 1600 км) няма сериозни географски прегради. Поради лесната достъпност от историческа, културна и икономическа гледна точка северната граница е условна.

Останалите граници са морски. *Източната граница* започва от устието на река Дунав, минава през Черно море и чрез протока Босфор стига до Мраморно море. *Южната граница* на полуострова минава през Мраморно море, протока Дарданели и Егейско море. *Западната граница* се очертава от Йонийско и Адриатическо море, свързани чрез протока Отранто.

Площта, която заема Балканският полуостров заедно с прилежащите си острови и островни групи, е **505,5 хил. кв. км** (4,96% от територията на Европа и 0,33% от земната суша). Големината му отрежда трето място сред европейските полуострови.

4. Брегова линия

Бреговете на Балканския полуостров са сред най-силно разчленените на континента. Дължината на бреговата линия е 9300 км, което е около 25% от общата дължина на европейските крайбрежия.

Западното крайбрежие включва Адриатическо и Йонийско море. То е планинско и сложно очертано. Крайбрежието на Адриатическо море е от *далматински тип*. Представлява сложна система от удължени заливи, острови и полуострови, разположени успоредно на брега. Образуването му е резултат от потъването на сушата, при което върху речните долини се оформят заливи, а по-високите части остават над водата

Фиг. 1. Далматинското крайбрежие

Фиг. 2. Един от Цикладските острови – Санторини

като острови и полуострови (1). Най-големи по площ сред множеството адриатически острови са **Крък, Црес, Хвар, Брач, Корчула**. Сред най-дълбоките и удобни заливи са **Риекски, Дрински и Дуръски**. Освен за туризъм и корабоплаване Далматинското крайбрежие осигурява благоприятни условия за риболов, солодобив и други стопански дейности.

Крайбрежието на дълбокото Йонийско море също е силно разчленено. **Керкира (Корфу), Итака, Закинтос** са само част от йонийските острови, които заедно с множество по-малки са оформени в красив архипелаг, въпреки че са значително отдалечени един от друг. **Патраският залив** продължава в **Коринтския залив** до Коринтския провлак – естествената връзка на Балканския полуостров с **полуостров Пелопонес**, която е прекъсната с прокопаването на **Коринтския канал** (1893 г.).

Най-изразителната брегова форма по южното крайбрежие е **о. Крит**. Петият по големина средиземноморски остров се отличава със силно разчленено северно крайбрежие и широко отворени, удобни заливи по южното. Ясно обособени в Егейско море

са три големи островни групи: **Цикладски острови** – 211 острова, от които най-голям е о. Наксос (2), **Южни Споради** – сред които най-голям и известен е о. Родос, и **Северни Споради**.

На първо място по площ от Егейските острови се нарежда **о. Евбея**, чиито брегове почти допират източното крайбрежие на полуострова. На север и изток от него са разположени големи самостоятелни острови, като **Самотраки, Тасос** и др. Множество са заливите, които улесняват построяването на пристанища. Сред тях с най-важно стопанско значение се открояват **Струмският и Солунският залив**.

На изток от Солунския залив се разполага **Халкидическият полуостров**, вдаващ се на 120 км навътре в морето с трите си пръстовидни полуострова – Атонски, Ситония и Касандра. Свързани с българската история са Зографският и Хилендарският манастир на полуостров Атон (Света гора).

Почти на същата географска ширина, между Егейско море и протока Дарданели, се разполага силно издълженият полуостров **Галиполи**.

Балканските крайбрежия на **Мраморно и Черно море** са по-слабо разчленени. Брегът на Мраморно море е стръмен и висок. Черноморският бряг е осеян с лимани, лагуни и обширни плажови ивици, а на места завършва с високи и труднодостъпни носове.

Благоприятното географско положение на Балканския полуостров е сред основните причини върху неговата континентална и островна част да възникнат едни от най-древните европейски цивилизации. В неговия обхват се очертават границите на дванайсет съвременни европейски държави, шест от които са изцяло балкански.

Въпроси и задачи

1. Подберете поне три географски аргумента, с които да подкрепите предположението си как би се променила природната среда на Балканския полуостров, ако беше разположен между 46° и 56° с.ш.
2. Кои са най-съществените прилики и отличителни характеристики на Адриатическото и Егейското крайбрежие на Балканския полуостров? На какво се дължат?

3. Сравнете географското положение, големината и бреговата линия на трите южни полуострова. Оценете най-съществените предимства на Балканския полуостров спрямо останалите.

9 Природата на Балканския полуостров

1. Релеф и полезни изкопаеми

Релефът на Балканския полуостров представлява пъстра мозайка от различни по произход, форма и надморска височина планини, равнини, низини и котловини. Като цяло **преобладава планинският релеф**. Едва 1/3 от територията му е заета от равнини и низини. Средната надморска височина е **540 м**.

Два планински клона, част от младонагънатата Алпо-Хималайска планинска система, прекосяват полуострова. На запад са **Динаридите**, които се простират успоредно на Адриатическото крайбрежие и са съставени от **Динарските планини (1)**, **Пинд** и планините на полуостров Пелопонес, островите Крит и Родос. За тях са характерни карстовите форми – карови полета, каньоновидни долини, пещери (2), образувани от химичното действие на водата във варовикови скали. Те са типични за платото **Карст**, откъдето носят наименованието си.

Фиг. 1. Проклетия – недостъпни върхове (Зъберите се наричат Карамфилите.)

Фиг. 2. В прочутата пещера Постойна са изваяни красиви пещерни драперии.

Балканидите са другият клон, който прекосява полуострова под формата на гъга. От север са **Карпатите**, които прехождаат към **Старопланинската област** и през **Средна гора** и **Странджа** стигат до Босфора. Между Карпатите и Стара планина е **Мизийската плоча**, върху която е формирана **Долнодунавската низина**, а между Стара планина и Динаро-Пиндската верига е разположен **Македоно-Тракийският масив**. В него се издигат най-високите планини на Балканския полуостров – Рила с първенеца на полуострова **Връх Мусала (2925 м)**, Олимп с връх Митикас (2917 м) и Пирин с връх Вихрен (2914 м). На изток от тях са разположени големите низини – **Горнотракийска, Западнотракийска и Източнотракийска**.

Системата от планини е разделена от множество котловини и речни долини. На юг от Стара планина са поредицата **Задбалкански котловини**. Други по-големи са **Скопска, Косовска** и гр.

Районът е активна земетръсна зона. Земетресенията са резултат от подпъхването на Африканската плоча под Евразийската. Зараждат се и вулкани, най-известен от които е този на о. Санторини.

От **полезните изкопаеми** с промишлено значение са находищата на **алуминиева, хромова** и **оловно-цинкова руда**.

Особено ценни и известни в Европа и света са находищата на **мрамори и каолин**. Уникално е единственото естествено находище на **асфалт** в Албанската низина.

2. Климат

Балканският полуостров е разположен на прехода между умерения и субтропичния климатичен пояс. Широката му връзка с континента на север способства големи части от неговата територия да попадат под въздействието на континентални въздушни маси. Морското влияние се ограничава от планинските вериги на запад. Четири типа въздушни маси оказват най-голямо влияние върху климата и времето на Балканския полуостров (*таблица 1*).

Таблица 1. Влияние на въздушните маси

Тип въздушни маси	Нахлуват от:	Свойства	Въздействие върху времето
умерени океански	запад, северозапад	влажни през цялата година	Причиняват валежи, а през лятото – и охлажда- ния.
умерени континентални	североизток	сравнително сухи, горещи през лятото; студени през зимата	ясно и сухо време: горещо през лятото и много студено през зимата
полярни	север през зимата	сухи и много студени	големи застудявания
тропични	юг през лятото	сухи и много горещи	Причиняват най-големите горещини през лятото.

Средногодишните температури варират между 10°C и 19°C. На север зимата е студена и мразовита, а на юг – мека и топла, със средни януарски температури над 0°C. На островите достига 11,8°C. Летните температури са високи навсякъде. Валежите намаляват от запад на изток. Те са с летен максимум на север и със зимен максимум – в южната част на полуострова. По западните склонове на Динарските планини падат обилни валежи. Тук, в станция Църквице, са измерени абсолютните максимални валежи за Европа – 5317 mm. Значително по-малко е тяхното количество на югоизток – 300 mm, и на североизток – 370 mm.

На юг от реките Сава и Дунав до Стара планина климатът е **умереноконтинентален**. Той се характеризира с ниски средни януарски температури – под 0°C. Лятото е топло, с високи температури. Годишната температурна амплитуда тук е най-голяма – между 20° и 24°C. Валежите са в умерени количества, с максимум през юни.

Южните и западните части на полуострова имат **субтропичен климат**. Той се характеризира с горещо и сухо лято, мека и влажна зима. Главният валежен максимум е през зимата, а минимумът е през лятото.

3. Воды

Повечето от **реките** са къси, с тесни и дълбоки долини, стръмни склонове и са маловодни. Те се оттичат към различни водни басейни, които са част от отточната област на Атлантическия океан.

Най-голяма площ заемат водосборните басейни на реките, оттичащи се в Черно море чрез река Дунав – Сава, Морава, Искър и др. Най-дълга от тях е река Сава – 940 km. Реките с отток към Егейско море са Марица, Струма, Места и Вардар. В Йонийско и Адриатическо море се вливат къси и маловодни реки, някои дори нямат постоянно водно течение през лятото. По-големи реки са Дрин, Неретва и др. Поради варовиковия терен на много места се очертават безотточни басейни.

Езерата са многобройни и уникални. Охридското езеро е най-дълбокото и най-старото по възраст, Преспанското езеро е най-високо разположеното тектонско езеро, а Шкодренското езеро е най-голямото по площ.

4. Почви, растителност и животински свят

Почвите на Балканския полуостров са разнообразни. В местата с умереноконтинентален климат са разположени черноземните почви, които са най-плодородни. В Дунавската равнина, Предбалкана и Динарските планини на височина до 800 м са разпространени сивите горски почви, а по-високо в планините – кафявите горски почви.

На местата със субтропичен средиземноморски климат, при варовита скална основа и под широколистна листопадна горска и храстова растителност, е развита червенопръстницата – тера роса.

Растителността е разнообразна, с много редки видове, които се срещат само тук и никъде другаде. Това е така, защото Балканския полуостров е дал убежище на различни растения, изтласкани на юг от континенталния ледник. Такива са бялата и черната мура, далматинският черен бор, македонският дъб и др.

На полуострова преобладава средноевропейската растителност, представена от широколистни и иглолистни гори. В ниските части на планините растат дъбови и дъбово-габърови гори. В среднопланинския пояс преобладават буковите гори, а във високопланинския – иглолистните гори от бял бор, смърч, черен бор, ела и др. Над иглолистните гори е поясът на високопланинската тревна растителност.

На юг, в субтропичния климатичен пояс, растителността е представена от вечнозелени гори и храсти, приспособени към по-продължително засушаване. В тази част са разпространени вечнозеленият вид дъб (пърнар), кипарисът (3), олеандърът, розмаринът, лавандулата, зелениката и др. (4).

Животински свят

Характерни видове са сърната, еленът, дивата свиня, мечката, вълкът, лисицата, дивата котка (5). Много рядко във високите части на планините се срещат диви кози. През последните години все повече се разпространява чакалът и се възстановяват обитанията на риса. Широко разпространение имат влечугите. От птиците в широколистните гори и храсталаци се срещат кос, славей, синигер, чинка, авлига. Има редки прелетни птици, като пеликан.

5. Стопанисване и опазване на природата на Балканския полуостров

За да се съхрани природното богатство, в балканските държави е създадена система от национални и природни паркове, резервати и защитени местности (6).

Фиг. 3. Кипариси

Фиг. 4. Маслинови дървета

Фиг. 5. Дива котка

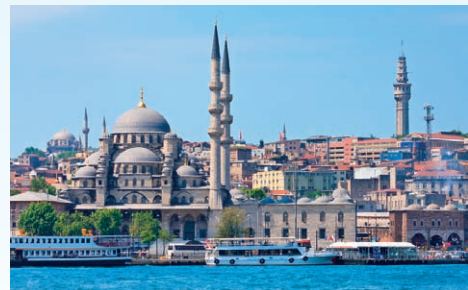
Фиг. 6. Национален парк „Плитвишки езера“

1. Кои форми на релефа са типични за западната половина на Балканския полуостров?
2. Какво би се случило с климата на Балканския полуостров, ако не се бяха образували младонагънатите планини от Динаро-Пиндската система? Подберете поне три географски аргумента, с които да подкрепите предположението си.
3. Направете табло със защитени видове растения и животни от Балканския полуостров.

10 Население, политическа карта и стопанство на Балканския полуостров

1. Население на Балканския полуостров

Населението на Балканския полуостров възлиза на над 70 млн. души. То се отличава с голяма разнородност по национален и религиозен състав. Най-голям е броят на славяните – около 22 млн. души (българи, сърби, черногорци, босненци, македонци, хървати и словенци). Ромите са пръснати във всички балкански страни, като най-голяма е общността в Румъния. Основната част от населението изповядва източното православие (българи, сърби, македонци, черногорци, румънци, гърци) и католицизъм (словенци, хървати, част от албанците). Ислямът е религията на турското и част от босненското и албанското население. Населението на полуострова е **разпределено неравномерно**, по-голямата част е в равнинните райони с големи индустриални центрове, около големите градове – Истанбул (заедно с азиатската част 10 млн. души.) (1), Атина (3 млн. души), Букурещ (2,2 млн. души), Белград (1,7 млн. души), София (1,3 млн. души), Загреб (1,1 млн. души).

Фиг. 1. Истанбул

2. Политическа карта на Балканския полуостров

Политическата карта на полуострова е доста сложна. Изцяло разположени на Балканския полуостров са Албания, Босна и Херцеговина, България, Македония, Черна гора и Косово. Всички държави са републики. Седем от тях са членки на НАТО – Албания, България, Гърция, Румъния, Словения, Турция и Хърватия. Част от ЕС са България, Гърция, Словения, Румъния и Хърватия.

Политическата карта на полуострова се формира от втората половина на XIX век. В резултат на националноосвободителните движения независимост от Османската и Австро-Унгарската империя постигат постепенно всички балкански народи, които създават суверенни държави. Образованата от Кралство Югославия през 1945 г. Социалистическа федеративна република Югославия се разпада през 1991 г. на отделни държави. През 2008 г. независимост обявява сръбската провинция Косово. Всички страни в региона (без конфедерална Босна и Херцеговина) са унитарни републики. По-голямата част от страните на Балканския полуостров имат излаз на море, което благоприятства техните връзки с външния свят. Изключение правят Сърбия, Македония и Косово.

3. Стопанство на Балканския полуостров

Стопанството на региона се влияе от въздействието на две групи фактори: **природни** и **социално-икономически**. Най-благоприятното място за живеене и стопанска дейност са равнините и низините, които заемат неголяма част от територията на полуострова и са разположени в неговите покрайнини. Значителни са водните ресурси на Дунав, Сава, Драва, Вардар и др. Важно значение за индустриализацията на региона имат находищата на въглища (България, Румъния, Сърбия, Босна и Херцеговина). По-значителни запаси на нефт и природен газ има Румъния, по-малко – Сърбия, Албания и Хърватия. Малки са запасите на желязна руда, повече са находищата на руди на цветните метали (медни, оловно-цинкови, алуминиеви). По-значителни горски ресурси имат Румъния, България и Сърбия.

От **социално-икономическите фактори** с най-голямо значение са демографската структура, политическото и технологичното развитие. Страните от региона имат добре квалифицирана работна ръка, но застаряването на населението и емиграцията имат негативен ефект. Политическите промени след 1989 г. благоприятстват развитието на пазарното стопанство, но политическите конфликти (най-вече гражданската война в бивша Югославия) все още дават отражение.

Водещо значение в региона има **растениевъдството**. Отглеждат се зърнени култури (пшеница, царевица, а в по-южните части на Македония и Гърция при поливни условия – ориз), захарно цвекло, картофи, тютюн, лозя, маслини. Развито е овощарството в Македония, България (ябълки, круши), Гърция (2) и Албания (цитруси).

Енергетиката се развива на базата на местни (горива, водна енергия) и вносни (въглища, нефт, природен газ) източници. Най-големите **металургични комбинати** са изградени в Румъния и Сърбия. Почти във всички страни се добиват руди на цветни метали. Значително е производството на алуминий в Гърция, Хърватия, Румъния, на мед – в България, Сърбия, Румъния. **Автомобилостроене** се развива в Румъния и Сърбия („Рено“, „ФИАТ“) (3) и в България („Грейт уол“). **Електротехниката и електрониката** имат значителни позиции в Словения („Горене“), Турция, България и Гърция. **Корабостроенето** е добре развито в Гърция, България, Румъния. Най-мощни **химически комбинати** са изградени в Румъния, Сърбия (няколко нефтопреработвателни завода по р. Дунав), България (Бургас) и Гърция (Пирей и Солун). **Хранителната промишленост** (месо, консерви, вина, пиво и др.) е повсеместно развита. Голяма част от **текстилната и шивашката промишленост** работи за износ за страните от ЕС.

С най-голямо значение е **жп транспортът**. Всички страни в региона развиват такъв, но все още той не е на добро равнище. Има редица проекти за изграждане на високоскоростни железници с помощта на ЕС. Запазва се ролята на р. Дунав като транспортна магистрала в трасето „Рейн – Майн – Дунав“. От дунавските пристанища се ползват и недунавски страни. Подобно е значението на морските пристанища в Черно, Егейско (4) и Адриатическо море. Нараства значението на **тръбопроводния транспорт** в превозите на нефт и природен газ.

Важен принос за стопанското развитие има **туризмът**. Той носи значителни приходи. Особено важно е значението му за страни като Гърция, Турция, Хърватия, България. Природните и културните забележителности привличат много туристи.

Фиг. 2. Отглеждане на портокали

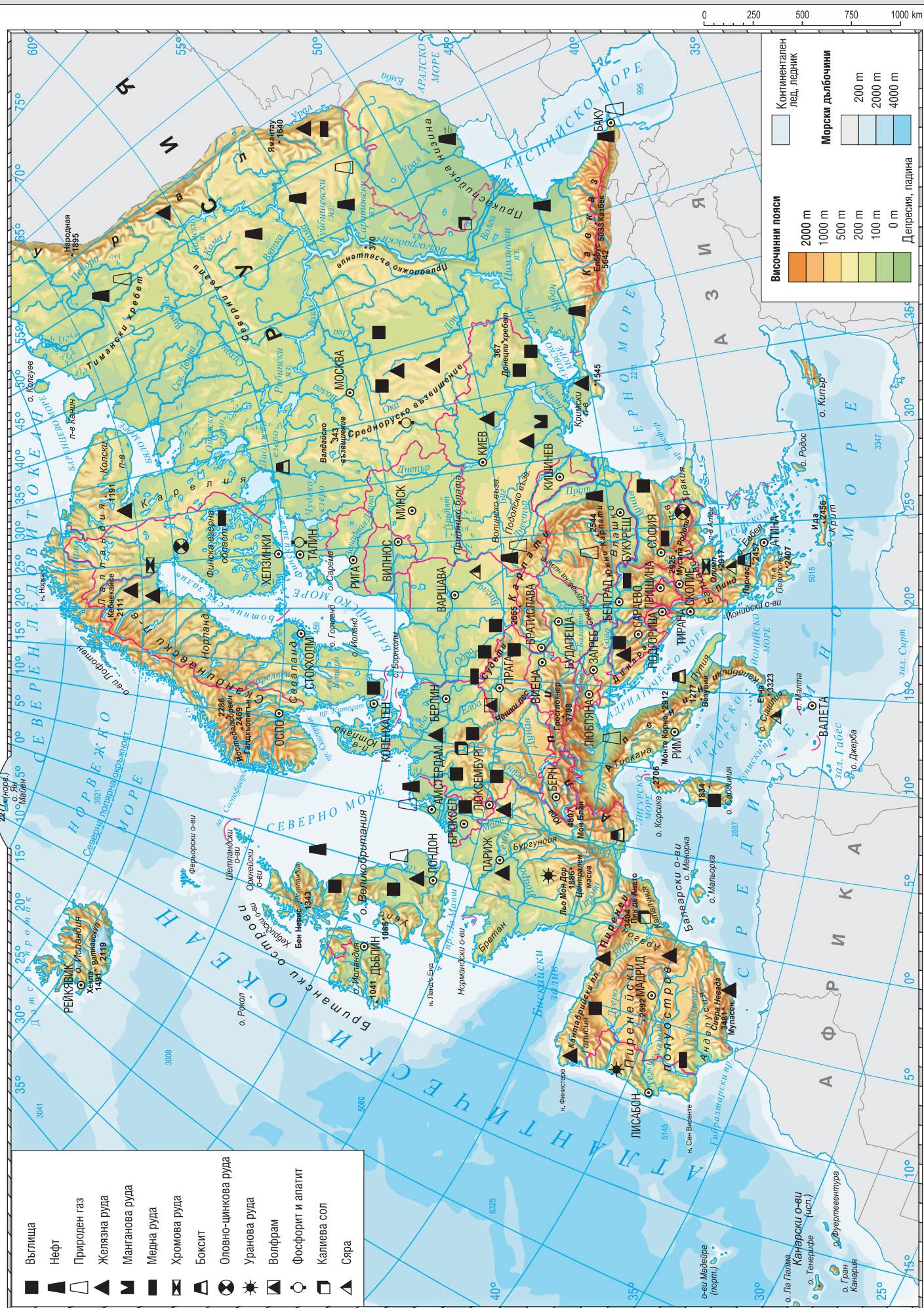
Фиг. 3. Производство на автомобили в Крагуевац, Сърбия

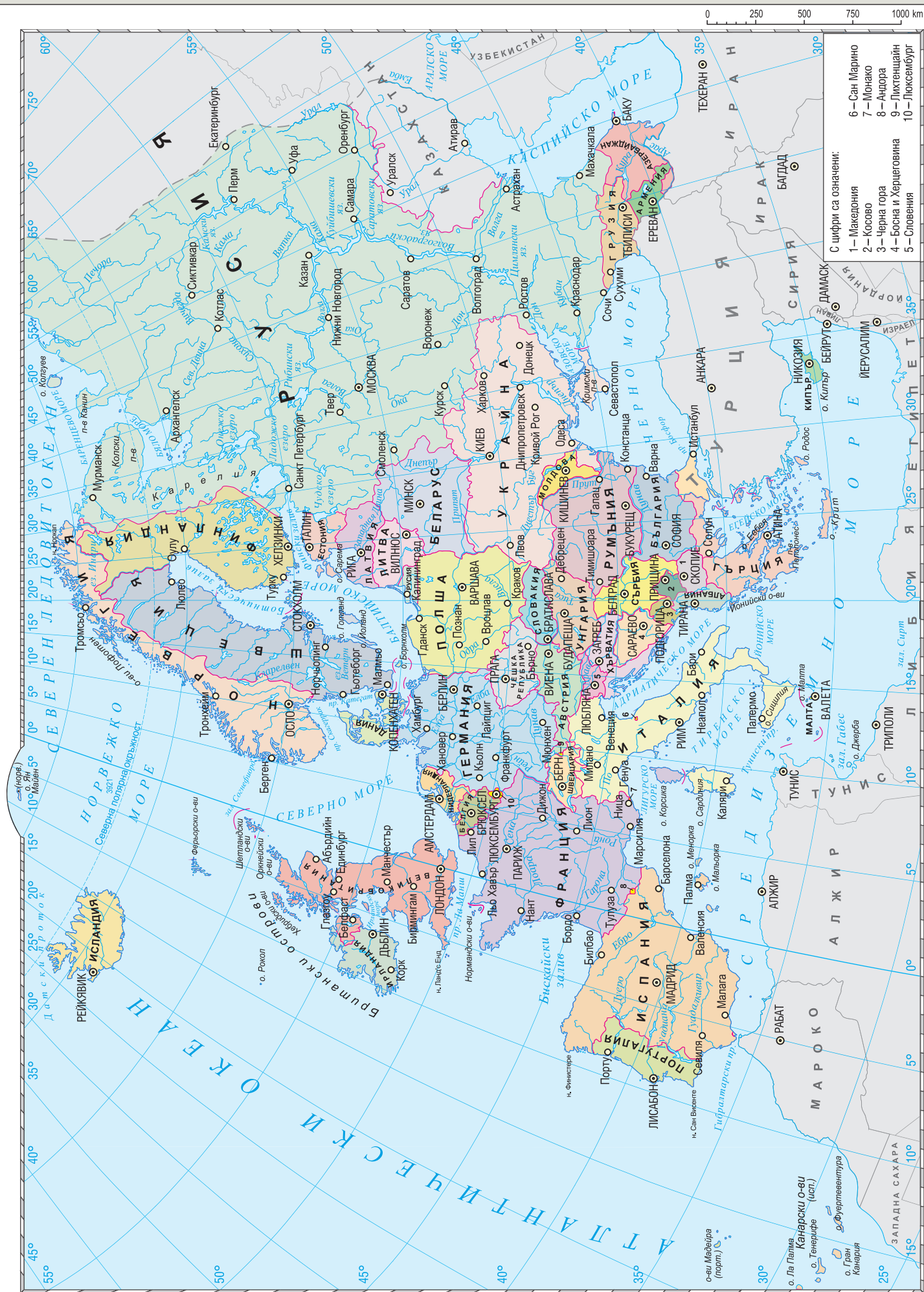

Фиг. 4. Гръцкото пристанище Пирей

Въпроси и задачи

1. Разстоянието между две двойки балкански столици: Белград – София и Сараево – Скопие, е 4,5 см по карта с М 1:7 000 000. Какво е действителното разстояние между тях в км?
2. Изберете една от балканските държави и определете две предимства и два недостатъка на нейното географско положение.
3. Вие сте представители на търговска фирма, работеща в няколко балкански страни и осъществяваща сделки с Испания и Италия. Задачата ви е да съставите офертна листа за двустранна търговия, която да предложите на партньорите си.

КОМПЛЕКТЪТ НА „ПРОСВЕТА“

АТЛАС ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

КОМПЛЕКТЪТ НА „ПРОСВЕТА ПЛЮС“

Ког 7047.

Разглеждайте на www.prosveta.bg